

MILAN RUŽIĆ - »NAŠE DELO SPREMINJA ŽIVLJENJE LJUDI IN NJIHOVE NAVADE.«

// pogovarjala se je Tjaša Pršin

Milan Ružić,
naravovarstvenik,
ki se zavzeto bori
proti nezakonitemu
ubijanju ptic.
foto: osebni arhiv

Strasten naravovarstvenik, borec proti nezakonitemu lovu na ptice, ljubitelj sov in še marsikaj. Ti nazivi le na kratko opišejo Milana Ružića, direktorja Društva za zaščito in proučevanje ptic Srbije, s katerim sva se pogovarjala o njegovih ornitoloških začetkih, varstvu ptic v Srbiji nekoč in danes, svetovno znanem zimskem počivališču malih uharic v Srbiji in še marsičem.

Kdaj si se navdušil nad opazovanjem ptic?

Naravo imam rad že od nekdaj, velik del otroštva sem preživel v naravi pri starih starših na deželi. Največja prelomnica pa se je zgodila pri mojih 21 letih. Oče je na gradbišču našel zapuščenega psa, nemškega kratkodlakega ptičarja, in ga pripeljal domov. Bobi, kot smo ga poimenovali, je bil očitno izučen lovski pes in moj zvesti spremljevalec na vseh terenih. Navadno je bil on tisti, ki je ptice opazil prvi. Toda prav kmalu je ugotovil, da me lov nanje ne zanima, tako da je iskanje in opazovanje ptic postal najin skupni hobi.

Kakšno vlogo sta imela pri tvojih ornitoloških začetkih okolje in družba, v katerih si odraščal?

Kmalu po tem, ko je v moje življenje prišel Bobi, je sledila zima 2001/2002, ena najhujših v Evropi do

takrat. Večina jezer in rek je bila zamrznjena in mnoge ptice iz severnih predelov Evrope so se premaknile na območje Balkana. Po skoraj stoletju smo v osrednjem delu Srbije opazovali nekaj velikih jat labodov grbcev. Kakopak so zbudile tudi zanimanje lovcev, ki so začeli z lovom nanje. Takrat se je v meni nekaj premaknilo. Širši javnosti sem želel predstaviti problem nezakonitega lova, ki so ga izvajali ti lovci na labode. Takrat, pred dobrimi 20 leti, v Srbiji nihče ni opozarjal na problem nezakonitega lova. Tega preprosto niso dojemali kot zločin. Poznal sem le eno osebo, ki je sploh imela daljnogled, nevladnih organizacij, ki bi se posvečale tej problematiki, pa ni bilo. Počutil sem se popolnoma osamljenega in nemočnega. Družbena situacija v Srbiji je bila bistveno drugačna v primerjavi z današnjo. Vojna se je ravno končala, dve leti pred tem je bila Srbija bombardirana, ogromno ljudi je umrlo, materialna škoda se je merila v desetinah milijard dolarjev, skrb za okolje in naravo je bila na zadnjem mestu. V tistih časih je bilo enostavno nepredstavljivo, da bi se nekdo postavil po robu nezakonitemu lovu na ptice. Leta 2003 sem se nato včlanil v Društvo za zaščito in proučevanje ptic Srbije, od leta 2019 pa sem direktor društva. Danes, po 20 letih dela na tem področju, je tema varstva narave in okolja ena izmed pomembnejših, tudi v politiki. Ponosen sem na to, da smo naravovarstveniki dober zgled drugim in da s svojim delom spreminjamo družbo in pogled ljudi na naravo. Danes je zavedanje družbe v Srbiji o varstvu narave mnogo boljše kot v času mojih začetkov, in to me neznansko veseli.

Nezakonito ubijanje ptic je širši problem balkanske regije in Sredozemlja. Vaše društvo je zelo aktivno na področju preprečevanja nezakonitega lova, nam zaupaš kakšno zgodbo o uspehu s tega področja?

Oktobra 2001 so na italijansko-slovenski meji italijanski cariniki ustavili tovornjak z nezakonito ubitimi pticami in sesalci. Odkrili so več kot 120.000 osebkov divjih ptic, ki so pripadale več kot 80 različnim vrstam, med njimi 68 vrst, na katere je bil lov v celoti prepovedan, in 33 redkih vrst. Italijanska policija je primer raziskovala več kot dve leti in med drugim ugotovila, da so italijanski in srbski krivolovci v Srbiji ustrelili več kot 2,5 milijona ptic, ki so jih želeli prepeljati v Italijo z namenom prodaje restavracijam. Gre za največjo odkrito količino nezakonito ubitih divjih živali v zgodovini, a zaradi različnih razlogov, tudi političnih, še do danes nihče od vpletenih ni bil kaznovan.

Poleg nezakonitega lova, v Srbiji zaznavajo tudi primere zastrupljanja ptic. Te zaradi zastrupitve navadno poginejo, kot sokol selec (*Falco peregrinus*) na fotografiji.

foto: Milan Ružić

Kot velik uspeh dvajsetletnega dela in prizadevanj na tem področju v Srbiji si štejejo vzpostavitev specializiranih policijskih enot, ki se ukvarjajo z okoljskim kriminalom. V vsaki policijski enoti je oseba, na katero se lahko obrnemo v primeru zaznave kaznivih dejanj s področja narave. Poleg tega smo vlado prepričali, da je skrajšala obdobje lova na prepelico ter prepovedala lov na jerebico in divjo grlico. Naša želja je, da bi bil v prihodnje seznam lovnih vrst ptic še krajši.

Katera je največja naravovarstvena problematika, poleg nezakonitega lova, s katero se srečujete v Srbiji v zadnjih letih?

Brez dvoma je to izguba življenjskega prostora na račun preoravanja travnikov v njive, sečnje starorastlih gozdov, podnebnih sprememb (spreminjanje in izginjanje alkalnih jezer zaradi dolgih obdobj suše po eni in velikih količin padavin po drugi strani), prenaseljenosti mest, zaraščanja travnikov na podeželju zaradi opuščanja rabe in preseljevanja v mesta itd.

Vaše društvo opravlja zelo zanimive in uspešne naravovarstvene akcije, pri katerih vključujete tudi širšo javnost. Ena takih je Pomlad prihaja, kjer vsako leto podelite prav posebno nagrado ...

Akciji Pomlad prihaja (ang. *Spring Alive*) smo se pridružili pred osmimi leti. Gre za akcijo, ki je namenjena splošni javnosti, a že od začetka se nam je zdelo, da ji nekaj manjka. Ptice in ljudi smo želeli povezati na način, da bi se ljudje zavedeli, da za svoj obstoj potrebujejo tudi ptice. Za ambasadorja akcije smo izbrali kmečko lastovko, saj je s tem, ko gnezdi v hlevih in gospodarskih poslopjih, močno vezana na človeka. Domislili smo se tekmovanja, v katerem iščemo kmetijo, na kateri v posameznem letu najdemo največ aktivnih gnezd kmečkih lastovk. Nagrada za zmagovalca je 1 tona koruze, ki jo lahko na kmetiji uporabijo npr. kot krmo za živali. Akcijo so zelo dobro sprejeli tudi mediji. S to akcijo navežemo stik s ljudmi, s katerimi se drugače verjetno nikoli ne bi srečali. Skozi leta smo opazili, da se začenja krepiti zavest o tem, kako pomembne so lastovke za kmetijo, saj se prehranjujejo z žuželkami, ki nadlegujejo živali v hlevu in lahko nanje močno negativno vplivajo. Poleg tega so lepe, lepo pejojo in vsako pomlad prinesejo na kmetijo novo življenje. Druga pozitivna stran te akcije pa je, da

Zaseženi zvočniki, ki jih uporabljajo pri nezakonitem lovu na prepelice (*Coturnix coturnix*). Oglašanje, ki ga predvajajo prek zvočnikov, privabi ptice, ki nato končajo pod streli krivolovcev.

foto: Milan Ružić

V okviru akcije Pomlad prihaja, Društvo za zaščito in proučevanje ptic Srbije vsako leto nagradi kmetijo, ki ima največ aktivnih gnezd kmečkih lastovk.

foto: Ivan Petrić

Proučevanje sov je njegov hobi in ljubezen že od mladih nog.

foto: osebni arhiv

z njo redno zbiramo podatke o kmečkih lastovkah. Sedaj vemo, kje so največje kolonije pri nas, hkrati pa smo skozi leta pridobili tudi zaupanje ljudi. Odziv ljudi na akcijo je zelo dober, zato smo se odločili podeliti še dodatne nagrade. Na nacionalni televiziji izmed preostalih prijavljenih kmetij vsako leto izžrebamo eno, ki ji podelimo sadike sadnih dreves. Letos nam je na primer uspelo pridobiti donatorja, ki je daroval 200 sadik borovnic, ki smo jih podarili izžrebani kmetiji. To je brez dvoma akcija, pri kateri gresta naravovarstvo in kmetijstvo z roko v roki.

Kako ocenjuješ vpliv organizacije Birdlife in drugih mednarodnih partnerstev na razvoj društva?

V nas je že pred več kot 15 leti prepoznal potencial in naš razvoj spodbujal Damijan Denac. Za naše društvo je bilo prelomno leto 2010, v okviru projekta *Wings Across the Balkans*, pri katerem je sodeloval BirdLife International skupaj z osmimi nevladnimi organizacijami z območja Balkana. Takrat smo spoznali kolege s celotnega Balkana, v okviru projekta smo zasnovali razvoj našega društva in društvo se je začelo razvijati. Pomembno vlogo je igrala tudi organizacija Euronatur, ki nam je omogočila, da smo skozi različne projekte dosegli potrebe in cilje društva. Biti član mednarodne organizacije BirdLife International nam pomeni

ogromno. Kot del skupnosti se lahko s svojimi težavami ali dvomi vedno obrnemo na druge partnerske organizacije, ki nam s svojimi izkušnjami pomagajo pri njihovem reševanju. Poleg tega v delu drugih organizacij najdemo tudi navdih za naše aktivnosti.

Srbsko mesto Kikinda je pred leti zaslovelo po celem svetu, ko so o rekordnih številkah prezimujočih malih uharic poročali vsi večji svetovni mediji. Povej nam kaj več o tem svetovno znanem skupnem zimskem počivališču malih uharic.

Leta 2004, v času študija veterine, sem prvič slišal za velika skupinska počivališča malih uharic v Vojvodini. Prijateljica Tatjana, ki je vsako leto popisovala male uharice v Kikindi, sem pomagal pri njenem delu. Zaradi njene selitve v tujino je bila prihodnost popisa negotova, zato smo se leta 2006 skupaj s kolegi odločili, da nadaljujemo z delom, ki ga je začela. Začeli smo kot prostovoljci, brez kakršnih koli finančnih sredstev. Takrat se tega še nisem zavedal, a ta popis mi je spremenil življenje. Rezultate popisa sem predstavljal na več mednarodnih konferencah, med drugim tudi v Ljubljani, kjer sem spoznal svojo ženo. Svoje najožje sodelavce in prijatelje sem spoznal prek dela na področju varstva sov. Eno leto smo našli prek 750 prezimujočih malih uharic v centru mesta, kar je še do danes svetovni rekord. Takrat so o tem poročali vsi pomembni svetovni mediji, od BBC-ja, CNN-a, New York Timesa in drugih. Kikinda je s pomočjo sov pridobivala pri prepoznavi, leta 2011 smo tam organizirali prvo mednarodno konferenco o mali uharici, od takrat naprej pa so se stvari drastično spremenile. Center mesta so razglasili za zavaro- vano območje, prvo takšno na svetu. Lokalne šole vsako leto organizirajo festival, ki traja cel november, sedaj preimenovan v sovember. Prek tega festivala prav vsak otrok iz mesta izve vse o varstvu male uharice, tako da me za njihovo prihodnost v Kikindi ne skrbi. Celotno mesto živi z njimi! Zaradi malih uharic v mestu ne sekajo dreves, premaknili so lokacijo novoletnega koncerta na drug del mesta, da z njim ne vznemirjajo sov. Neverjetno je, kaj vse lahko doseže skupina ljudi, ki so pripravljeni ljube- zen do nečesa (v tem primeru sov) deliti z drugimi ter so predani svojemu delu in odprti za nove ideje! Danes se v Kikindo vračam le kot obiskovalec in z veseljem opazujem razvoj in aktivnosti na področju varstva malih uharic.

Kakšne so tvoje želje za Društvo za zaščito in proučevanje ptic Srbije v prihodnje?

Želim si, da bi se naša ekipa številčno okrepila in da bi nekoč imeli svoje prostore nekje zunaj mesta. Podobno kot DOPPS želimo v prihodnje vzpostaviti naravni rezervat, ki bi ga sami upravljali. Želimo si več regionalnih pisarn po državi, da bi bili lahko bolj vidni tudi na lokalni ravni.